Стр. 0309

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 1

Примено: 14.11.2008			
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	7473	1	—

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ" бр. 58/00 и 44/02) и член 31 од Законот за основно образование („Сл. весник на РМ" бр. 103/08), министерот за образование и наука донесе наставна програма по предметот *солфеж* за тригодишното основно музичко и балетско образование.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА ПРОГРАМА

СОЛФЕЖ

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

ТРИГОДИШНО ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, 2008

1. ВОВЕД

Во тригодишното основно музичко училиште можат да се запишат ученици кои наполниле 11 години. На приемниот испит се проверуваат музичките способности на учениците: слухот, чувството за ритам и мелодиските контури, музичката меморија.

Наставниот предмет *солфеж* е застапен во сите години на тригодишното основно музичко образование. Целта на наставата по овој предмет е да овозможи комплексен музички развој на учениците: развој на музичките способности преку активно вклучување во музицирањето (пеење, свирење), стекнување на неопходни знаења од областа на музичката писменост, запознавање со различни сегменти на музичката култура преку слушање музика и посета на музичките приредби, пројавување на креативни способности. Со тоа, наставата по солфеж треба да придонесе за поттикнување желба кај учениците активно да се занимаваат со музиката и да биде во тесна корелација со наставата по инструмент и со предметот *теорија на музиката*. Наставните теми на предметот – Мелодика, Ритмика и Диктат – се базираат врз содржините предвидени во предметот теорија на музиката, со цел теориските содржини да бидат поткрепени со активности за слушање, доживување и анализирање. Посочените наставни теми се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Наставата по солфеж треба да вклучува и активности базирани врз слушање музички дела, со цел да се развива музичката перцепција, да се доживуваат музичките изразни средства, карактер, ритам. Наставата се изведува во групи по 9 - 15 ученици. На крајот од учебната година секој ученик учествува на јавен настап во училиштето.

- Фонд на часови: 2 часа неделно, 72 часа годишно.
- Статус на предметот: задолжителен.

2. ЦЕЛИ НА ПРЕДМЕТОТ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД

Ученикот/ученичката:
- да ја доживее убавината на музиката;
- да стекне љубов кон класичната музика;
- да стекне сознанија за музичката култура на своето опкружување;
- да ги развие музичките способности;
- да ја развива креативноста;
- да препознава нотен текст, музички термини и ознаки;
- да применува правилна вокална интерпретација;
- да развие опсег на глас;
- да развие способност за прецизно интонирање на тонска висина;
- да знае да репродуцира нотен текст (ритмички и мелодиски);
- да развие способност за солфежирање a vista;
- да го развива внатрешниот слух;
- да го развива хармонскиот слух;
- да го развива полифониот слух;
- да разликува интервали во опсег на октава по слух;
- да разликува квинтакорди по слух;
- да ја развие музичката меморија и вниманието;
- да развива способност за запишување на нотниот текст;
- да осознае тонална функција;
- да препознава елементи на музичката форма (мотив, фраза, реченица, период);
- да стекне умеење да тактира во ритам;
- да стекне умеење течно да интерпретира мелодиска линија;
- да стекне умеење за транспонирање (усно и писмено);
- да стекне умеење за повеќегласно пеење;
- да знае да репродуцира нотен текст на ДМИ (ритмички и мелодиски);
- да се ослободи од стрес, емоционална напнатост преку музичките активности;
- да стекне самодоверба во извршувањето на музичките активности;

- да го открива и почитува сопственото музичко изразување и да го почитува музичкото изразување на другите;
- да се оспсобува за тимско работење;
- да покажува толеранција;
- да покажува подготвеност да му помогне на другиот;
- да се воведува во користењето на информатичката технологија во музичките активности.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО I ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:
- да развива навика за култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да развива способност за пеење на музички примери со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да го проширува опсегот на гласот;
- да развива способност за прецизно интонирање на тонска висина;
- да развива способност за следење интонација од инструмент;
- да развива музичка меморија;
- да покажува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се оспособува за активно, внимателно слушање на музиката;
- да развива осет за музичко изразување;
- да развива осет за ритам;
- да стекнува умеење да следи ритам (со плескање, тактирање);
- да изведува движења во музичко - ритмичките активности усогласено со музиката;
- да ги усвои неопходните музичко-теориски поими;
- да се ориентира во просторот;
- да ги препознава, именува и запишува нотите од скалите до два предзнака;
- да ги доживува разликите на звучењето на дурската и молската скала;
- да ги доживува разликите на звучењето на трите видови на молската скала;
- да може самостојно да испее полесна мелодиско-ритмичка вежба по ноти во наведените скали;
- да стекнува умеење за солфежирање a vista;
- да стекнува умеење да транспонира (писмено и усно);
- да изведува спонтани импровизации на кратки музички мотиви;
- да се поттикнува за сопствено музичко изразување;
- да свири со детски музички инструменти (по проценка на наставникот).

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема: МЕЛОДИКА			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: - да развива музички слух; - да развива пејачки глас; - да применува елементи на правилна вокална интерпретација при пеење песни и вежби; - да развива способност за меморирање на мелодија и текст на песна; - да доживува и сфаќа содржина и карактер на песна; - да развива способност за прецизно интонирање на тоновите од основната скала; - да ја развива способноста за примена на нотното писмо и читање на нотниот текст; - да стекнува умеења за пеење по ноти; - да развива способност за солфежирање a vista; - да развива чувство за	- Пеење детски и народни песни по слух - Пеење на детски и народни песни со именување на тоновите - Пеење на скалите C-dur, a-moll, G-dur, e-moll, F-dur, d-moll, D-dur, h-moll, B-dur и g-moll (со функции и каденци) - Пеење по ноти (солфежирање) вежби во истите скали - Солфежирање примери од музичката литература во истите скали - Пеење на лесни	- Солфежирање - Пеење а виста - Музички симболи, скали, знаци за промена на висината на тонот, динамика, темпо - Канон - Повеќегласје - Двогласје - Трогласје	- Пеење песни со текст и со именување на тоновите; - утврдување на тоновите од основната скала и начинот на нивното запишување; - пеење и свирење по слух на едноставни мелодиски модели (наставникот пее на неутрален слог, а учениците повторуваат со именување на тоновите или со свирење на металофон, ксилофон, ѕвончиња); - пеење на скалата C-dur и нејзините елементи (цели и полустепени, стапала, тетракорди), функции, каденца, различни комбинации на стапалата и мелодиски модели; - солфежирање на едноставни вежби и канони во C-dur (појаснување на нотниот текст, читање парлато, солфежирање со и без придружба на инструмент; да се внимава на тактирањето!); - свирење по ноти на едноставни вежби и канони во C-dur на металофон, ксилофон, ѕвончиња

пеење во групи (канон и лесно двогласје); - да го развива хармонскиот и полифониот слух; - да утврдува функции на стапалата; - да ги разликува по слух дурската и молската скала (трите видови); - да препознава по слух дур и мол во музички примери - да развива музичка меморија; - да развива внатрешен музички слух; - да ги препознава и применува основните видови на динамиката и темпото во музичките примери и сопствената изведба; - да го препознава и применува знакот за повторување; - да се воведува во транспонирање (усно и писмено).	канони (2- и 3-гласни) и лесни 2-гласни вежби со различна содржина на гласовите во истите скали - Транспонирање	- Транспонирање	(На ист начин се обработуваат останатите дурски и молски скали до два предзнака. При обработка на молските скали наставникот треба да обрне внимање на слушно препознавање на видовите на мол, односно, горните тетракорди); - солфежирање и свирење по ноти на ДМИ на едноставни вежби, примери од литература, канони и лесни двогласни примери во сите изучени скали; - транспонирање на полесните примери (усно и писмено); - меморирање на изучените вежби и примери и изведба напамет; - запишување на пократки и полесни вежби по сеќавање (подготовка за диктат); - солфежирање на вежбите со примена на мисловно пеење на нивните фрагменти; - солфежирање и свирење на ДМИ по ноти со примена на знаците за динамиката; - солфежирање и свирење на ДМИ по ноти со примена на знаците за темпото; - совладување на знакот за повторување преку пеење песна со текст и со именување на тоновите и нејзиното запишување; - квизови за утврдување на совладаните поими.

Тема: РИТМИКА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/ученичката: - да развива чувство за ритам; - да ја доживува и применува рамномерната пулсација (со плескање на раце, чекорење, свирење на орфови инструменти – ритмички и др.); - да го осознава и применува броењето и тактирањето; - да доживува, воочува и разликува дводелен и троделен метар; - да го доживува различното траење на тоновите во музиката; - да ги препознава и применува нотните вредности и паузи (цела, половина,четвртина, половина со точка, осмина, шеснаестина); - да го препознава тактот во нотниот текст;	- Рамномерна пулсација	- Рамномерна пулсација - Тактирање - Броење	- Воочување на пулсацијата во слушаните музички примери со надоврзување на претходното музичко искуство (пр. Чајковски: „Детски албум” - „Марш на дрвените војничиња” и „Валс” и др. примери од различни жанрови) и нејзината изведба со плескање со раце, тропкање со нозе, музичко-ритмичките движења (чекорења, потскокнувања), свирење на орфови инструменти (ритмички). - Воочување на 2-делен метар со надоврзување на претходното музичко искуство: учениците се делат во 2 групи. Наставникот ја свири на пијано претходно научената песна, 1-та група чекори рамномерно и ја пее песната со текст, 2-та група плеска со раце и брои „еден-два...”. Потоа групите ги менуваат улогите. - Воочување на 3-делен метар со надоврзување на претходното музичко искуство: учениците се делат во 2 групи. Наставникот ја свири на пијано претходно научената песна, учениците од

- да препознава силно и слабо тактово време; - да стекнува умеења за ритмичко читање (парлато) на нотниот текст; - да развива способност за прецизно изведување на ритамот; - да развива умеење да тактира нотен текст со различни мерни единици; - да следи мелодија со свирење на орфови инструменти (ритмички); - да доживува, препознава и применува појава на синкопа и преттакт; - да знае да запишува синкопа и преттакт во тактовите со различни мерни единици; - да доживува промена на метар на слух во музичките примери - да препознава и применува промена на тактот во сопствената	- Траења на тоновите и нотните вредности - Паузи со исто траење - Основна единица за броење: четвртина нота - Тактови 2/4, 3/4, 4/4 - Ритмичко читање на нотен текст (парлато) - Такт 2/2, мерна единица половина - Такт 3/8, мерна единица осмина - Синкопа	- Траења на тоновите и нотните вредности: - цела; - половина; - четвртина; - половина со точка; - осмина; - четвртина со точка; - шеснаестина; - паузи (исти вредности); - тактирање (броење); - мерна единица; - ритмичко читање (парлато); - тактова црта и такт; - тактово време; - силно време; - слабо време; - мерна единица половина; - мерна единица осмина; - синкопа.	1-та група играат валс во парови и ја пејат песната, учениците од 2-та плескаат со раце и бројат „еден-два-три...”. Потоа групите ги менуваат улогите. (Во двата примери учениците од 2-та група наместо плескање со раце може да свират на Орфови инструменти – ритмички. Наставникот треба да внимава во сите случаи при броењето и придружните активности да се нагласува силното време). - Воочување на различни траења преку ритмичко изговарање на познати текстови (поезија, песни, бројалки) придружено со плескање со раце, тропкање со нозе, музичко-ритмичките движења, свирење на Орфови инструменти – ритмички, со надоврзување на претходното музичко искуство. - Воочување на тактот врз основа на претходните активности за 2-делност и 3-делност, препознавање на акценти (силни времиња) и слаби времиња со надоврзување на претходното музичко искуство.

изведба (солфежирање и свирење на ДМИ); - да го развива чувството за ритмичко повеќегласје.	- Преттакт (во трајност на време) - Знаци за продолжување на траењето – лак, корона - Свирење со Орфови инструменти (ритмички)	- Преттакт - непотполн такт - Знаци за продолжување на траењето - лак, корона - Орфови инструменти	- Читање парлато на едноставни примери со тактирање. - Изговарање парлато на примери со половина и осмина мерна единица. - Воочување на синкопа на слух во музичките примери (полка), изведување на синкопа по слух со плескање на рацете, воочување на начинот на запишување на синкопа во тактовите со различни мерни единици. - воочување на преттакт (преку учење по слух и запишување на соодветна песна во чијшто текст акцентот е на 2-от слог. Учениците треба да го поврзат акцентот во текстот со силното време во тактот и со тоа да ја воочат појавата на преттактот.) Воочување на траењето на преттактот во тактовите со различни мерни единици - Воочување на знакот за продолжување на нотната вредност – лак во едноставни примери. - Воочување на знакот за продолжување на нотната вредност – корона во

	- Изведување на едноставни ритмички партитури со различни делници - Промена на такт со мерна единица четвртина	- Промена на тактот	едноставни примери. - Свирење на едноставни примери (запишани на една линија) на Орфови инструменти – ритмички. Пред да се отсвири, примерот може да се изговори парлато на неутрален слог „та” со тактирање. Оваа активност може да се изведува во 2 групи: 1-та група свири, 2-та изговара парлато со тактирање. - Свирење на ДМИ и изговарање парлато во групи (секоја група – свој ритам). - Воочување на промена на метарот по слух во музичките примери. (Наставникот во свирење на песна или музички пример прави метричко варирање, комбинирајќи 2делност и 3делност.) - воочување и примена на промената на тактот во вежби за солфежирање и свирење на ДМИ. - Квизови за утврдување на совладаните поими.

Тема: ДИКТАТ			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/Ученичката: - да стекнува умеења за меморирање и репродуцирање на кратки ритмички и мелодиски фрази; - да стекнува умеења за запишување на ритмички и мелодиски диктат; - да ги доживува елементите на музичката структура (мотив, фраза) на слух; - да ги применува стекнатите знаења за запишување на ритмички и мелодиски диктат; - да ја развива музичката меморија; - да го развива внатрешниот слух.	- Устен диктат: ритмички мелодиски - Писмен диктат: ритмички мелодиски	Устен диктат Писмен диктат Ритмички диктат Мелодиски диктат	- Меморирање и повторување на кратки ритмички фрази (пример: наставникот изведува кратка фраза со плескање со рацете, а учениците ја повторуваат со ритмичките инструменти групно и индивидуално). - Меморирање и повторување на кратки мелодиски фрази (пример 1: наставникот изведува кратка фраза на неутрален слог, а учениците ја повторуваат на неутрален слог групно и индивидуално; пример 2: наставникот изведува кратка фраза на неутрален слог, а учениците ја повторуваат со именување на тоновите групно и индивидуално). - Запишување на кратки ритмички и мелодиски фрази според горенаведената постапка (меморирање, повторување и запишување). - Запишување на подолги ритмички и мелодиски диктати. Наставникот да внимава учениците да не пишуваат за време на свирењето, туку да меморираат, а потоа да запишуваат. - Транспонирање на запишаните диктати (усно и писмено).

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Наставата по солфеж треба да биде во тесна поврзаност со наставата по инструмент.
- Предвидените содржини во наставните теми Мелодика и Ритмика се во непосредна корелација со темите и содржините на предметот *теорија на музиката*. Наставникот треба да внимава при планирањето на часовите по двата предмета меѓупредметната поврзаност да им биде јасна на учениците.
- Темите *Мелодика* и *Ритмика* се тесно заемно поврзани, затоа процесот на постигнувањето на одредени цели посочени во една од темите често пати треба да се одвива преку интеграција со другата тема (на пример, совладувањето на ритмичките содржини во примерите за солфежирање и свирење на ДМИ).
- Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (примери од класична музика, композиции за деца од типот на „Детски албуми", музика од други стилови и жанрови) и снимена за воочување на нејзиниот карактер и изразните средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, мелодиски модели).
- Се препорачуваат музичко-ритмичките движења за доживување на римичките карактеристики на музиката
- Се препорачува користење на ДМИ за поставување на тоновите од основната скала, совладување на ритамот, координација на движењата на рацете, просторна ориентација.
- Учениците треба да навикнуваат на солфежирање и изведба на ДМИ по ноти со почитување на сите ознаки (темпо, динамика), со израз и правилно фразирање, со тактирање при пеењето.
- За полесно снаоѓање во петтолинието да се употребуваат креди во боја (секоја нота во различна боја).
- За попрецизно (пosликовито) интонирање на тоновите да се применува фономимијата.
- За успешно реализирање на наставната тема *Диктат* наставникот треба да практикува вежби за развој на меморијата, концентрацијата (учење напамет, запишување на познати мелодии, усно и писмено транспонирање).

Препораки за користење на годишниот фонд на часови

Мелодика 42 часа; Ритмика 30 часа

➢ **Наставни средства:**
- учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот;
- аудио-визуелни средства (ТВ, ДВД- плеер, видеоплеер, компјутер);

- детски музички инструменти;
- дидактички средства и материјали;
- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
- Интернет, образовни софтвери.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување). При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава кон индивидуалниот пристап во постигањата одделно на секој ученик.
- Оценувањето е бројчано со оценки од 1 до 5.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на нормативот донесен од страна на министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во прва година може да ја изведува лице кое завршило:
- факултет за музичка уметност – оддел за музичка теорија и педагогија;
- факултет за музичка уметност – оддели за:
    - композиција;
    - диригирање;
    - музикологија;
    - етномузикологија.

(Приоритетноста е според горенаведениот редослед.)

9. НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ЈА ИЗРАБОТИ СТРУЧНИОТ ТИМ:

1. м-р Викторија Коларовска - Гмирја, вонреден професор на Факултетот за музичка уметност- Скопје
2. Виолета Апостолова, професор во ДМБУЦ „Илија Николовски-Луј" - Скопје
3. Милица Василеска - Калајџиска, професор во ДМБУЦ „Илија Николовски-Луј" - Скопје
4. Марина Стојановска, професор во ДМБУЦ „Илија Николовски-Луј" - Скопје
5. Анкица Витанова, советник по музичко образование и музичка уметност, БРО - Скопје

10. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по музичко образование за прво одделение во тригодишното основно музичко и балетско образование ја донесе

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 07-8695/1
13 11 2008 год.
СКОПЈЕ

Министер

____

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА СКОПЈЕ

на ден ______________________

Скопје